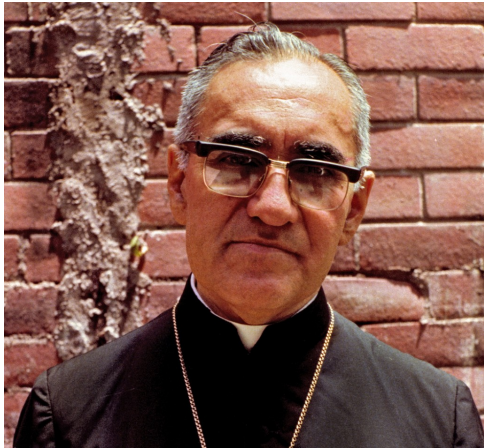


Ігор БРИНДАК



Двадцять третього травня відбулася беатифікація Архієпископа Сан-Сальвадору Оскара Арнульфа Ромеро. У «Живій воді» вже були згадки про цього свідка віри ХХ-го століття, але фрагментарні. Ця публікація дасть змогу ближче познайомитися з цією видатною особистістю.

У Латинській Америці рідко можна зустрінути людину, яка б ніколи не чула про Архієпископа Оскара Ромеро. І хоча беатифікація цього ієрарха відбулася тільки тепер, його вже давно називали «святий бідняків». Народився майбутній подвижник 15 серпня 1917 року у родині телеграфіста в містечку Сьюдад-Барріос, що розташоване неподалік від столиці Сан-Сальвадору. Після закінчення школи він поступив у духовну семінарію. 1940 роки мав докторантські студії у Римі в галузі аскетичного богослов'я. У 1942 році отримав ієрейські свячення, а в 1944, так і не отримавши докторату, повернувся на батьківщину. Протягом двадцяти років він був настоятелем церкви в містечку Сан-Мігель, а пізніше став ректором семінарії у Сан-Сальвадорі. У 1966 році отець Оскар стає секретарем Єпископської конференції Сальвадору, у 1970 році отримує єпископські свячення. Спочатку він виконує служіння як єпископ-помічник, а в 1975 році очолює єпархію Сантьяго-де-Марія.

У 1977 році настає найбільш драматичний період у біографії владика Ромеро. Його іменують архієпископом Сан-Сальвадору і головою єпископської конференції країни. Саме як архієпископ він і став відомим цілому світові. І саме виконуючи це служіння, він пролив мученицьку кров.

Щоб зрозуміти, що стало причиною смерті архієпископа, необхідно подивитися на тодішню політичну ситуацію в Сальвадорі. Країна фактично стояла на межі громадянської війни. Президенти змінювалися майже щороку, але усі були ставлениками олігархії. Проурядові ескадрони смерті у пошуках ворогів держави, правдивих чи вигаданих, допускались усіляких беззаконь. Проти влади боролися різні повстанські угруповання, як правило – лівого напрямку. Правда, слід уточнити, що ліві не обов'язково означало комуністи, бо у 1970 році велике число людей вийшли зі складу компартії Сальвадору, вважаючи, що вона тільки імітує боротьбу проти олігархії. В основному саме ті люди і вибрали збройний шлях боротьби. Однак у боротьбі проти влади вони теж у засобах не перебирали.

Саме за таких обставин Оскар Арнульфо Ромеро і став архієпископом. Його кандидатура була вибрана не випадково, бо до того часу він був відомий як пастир, що тримався подалі від політики. І в Римі, і в середовищі єпископів Сальвадору були впевнені, що така особа найкраще підійде на посаду архієпископа у настільки напруженій ситуації. На самих початках Владика Оскар займав дуже помірковану позицію. Але все змінилося 12 березня 1977 року, коли був убитий священник-єзуїт отець Рутіліо Гранде. Архієпископ знав його особисто і дуже поважав. Убивць священника так і не знайшли. Архієпископ Ромеро, намагаючись будь-яким чином вивідати правду, став спілкуватися з парохіянами отця Гранде, дізнався про багато зловживань з боку ескадронів смерті. Вивчаючи ситуацію в інших населених пунктах, він викрив ще більш жахливі речі, які творилися владою: незаконні арешти, викрадення, тортури в'язнів, розстріли мирних демонстрацій і т.д. Крім того, у тому ж таки 1977 році, окрім отця Гранде, було вбито ще п'ять католицьких священників. У такій ситуації архієпископ відкрито звинувачує владу у допущенні беззаконь. Католицькі радіостанції стали єдиними вільними засобами масової інформації в країні. Владика Оскар збирав імена заарештованих, підданих тортурам, убитих, оприлюднював їх по радіо, а також пересилав для правозахисних організацій за кордоном. Багатьох заарештованих вдалося звільнити завдяки його втручанням. Фактично Католицька Церква у Сальвадорі стала головною правозахисною силою.

У 1977 році керівництво країни прийняло закон про захист громадського порядку, який за змістом дуже нагадував сумнозвісні закони нашої держави від 16 січня 2014 року. Але завдяки протестам католицького єпископату цей закон був скасований. Однак не всі ініціативи Ромеро знаходили підтримку серед інших ієрархів Сальвадору. Зокрема, він виступав за проведення аграрної реформи, яка передбачала наділення землею бідних селян. Ця ініціатива не знайшла підтримки у більшості єпископату, бо її вважали занадто революційною.

Слава про єпископа убогих розійшлася далеко за межі Сальвадору. Вище вже

згадувалося, що у свій час отець Ромеро так і не завершив докторські студії в Римі. Зате пізніше, будучи архієпископом, він став почесним доктором двох університетів – Лювенського (Бельгія) і Джорджтаунського (США). Противники всіляко намагалися його дискредитувати. Вони поширювали чутки про нібито симпатії архієпископа до марксизму. Частково ці міфи дожили аж до сьогодні. Коли на Петровий престіл у Римі зійшов Папа Іван Павло II, архієпископ Ромеро двічі наносив йому візити і пояснював ситуацію, яка склалася у Сальвадорі (про їхню зустріч йтиметься нижче).

1980-й рік приніс ряд ускладнень. Незважаючи на гарантії, поновилися викрадення опозиціонерів та розстріли мирних акцій протесту. Репресії набирали щораз більше антиклерикального характеру. У самій столиці Сальвадору на стінах з'явилися листівки із закликом «Будь патріотом – убий священника». До архієпископа стали надходити листи з погрозами, але на його позицію це не вплинуло. 23 березня 1980 року Владика Оскар Ромеро виголосив по радіо своє звернення до сальвадорської армії. У ньому він згадав випадки, коли вояки розстрілювали учасників мирних акцій протесту, після чого заявив: «Солдате, ти не повинен коритися наказові, що порушує Божі постанови. Аморальні закони ніхто не зобов'язаний виконувати. Схаменись! Ще не пізно знову знайти свою совість. Іменем Господа нашого, іменем цього багатостраждального народу, чий стогін з кожним днем все голосніше підноситься до неба, я благаю, прошу, наказую: припиніть репресії» (цит. за Й.Р. Григулевич, «Папство. Століття ХХ». - Київ, видавництво політичної літератури; 1988/ стор. 423-424). Наступного дня, 24 березня 1980 року, Архієпископ Оскар Ромеро служив месу в онкологічній лікарні Сан-Сальвадору. Під час відправи він був убитий пострілом із снайперської гвинтівки у груди. Його вбивство набрало широкого резонансу в цілому світі. На похорон свого архієпископа прийшло близько 250 тисяч людей. Але під час самого похорону серед натовпу спрацював вибуховий пристрій, - і загинуло 40 людей. Усе це спричинило громадянську війну, яка припинилася аж у 1990 році. Лише тоді у Сальвадорі настав мир. У 2004 році міжнародна комісія, яка вивчала злочини, вчинені у Сальвадорі, заявила, що замовником убивства архієпископа Ромеро був тодішній президент Сальвадору Роберт д'Обюссон. Але останній помер ще у 1992 році. Тому, якщо він мав на собі провину, то відповідь дав хіба що на суді Божому.

У 1993 році по особі Архієпископа Оскара Арнульфо Ромеро було започатковано беатифікаційний процес. У 2015 році він дійшов до завершення. Папа Франциск визнав Ромеро мучеником, а це дає підстави провести беатифікацію навіть без чуда. Сальвадорський мученик здобув визнання і поза Католицькою Церквою. Так, його статуя прикрашає один із фасадів Вестмінстерського абатства у Лондоні, яке належить до Англійської Церкви. У 1989 році американський режисер Джон Дайган зняв художній фільм «Ромеро», у якому роль архієпископа виконав актор Рауль Хулія. Історія вбивства Ромеро також зображена в таких художніх фільмах, як «Сальвадор» режисера Олівера Стоуна та «Кароль – папа, який залишився людиною» режисера Джакомо Батіато.

У наш час вже є звичним, що чиясь беатифікація чи канонізація викликає дуже суперечливі судження як у всередині Церкви, так і поза її межами. Не є винятком і цей випадок. Що стосується архієпископа Ромеро, то найбільше дискусій викликали мотиви його вбивства. А якщо бути більш конкретним, то чи можна вважати мучеником особу, яку вбили не з релігійних, а з політичних мотивів. Але в цьому випадку слід звертати увагу не тільки на мотиви вбивць. Вони могли керуватися чим завгодно. Важливо, які

мотиви мав убитий. Особистий секретар мученика Хесус Дельгадо де Ассеведо в одному з недавніх інтерв'ю заявив про владика Ромеро таке: «Якщо він в останні роки життя став безстрашним борцем за права людини, захисником бідних і переслідуваних, то причиною цього були не «революційні симпатії», а чесний християнський погляд на ті беззаконня, які творилися у Сальвадорі» (див. «Архиепископ Ромеро никогда не был адептом теологи освобождения – www.blagovest-info.ru/index.php.ss=2). Тобто він виступав, виходячи з релігійних мотивів. І якщо це стало причиною його вбивства, то це є підставою для визнання його мучеником.

Щодо критики з боку світської сторони, то, як уже вище згадувалося, поширена думка, начебто Архиепископ Ромеро був прихильником комунізму. Насправді цю чутку у свій час поширювали його противники, але він сам ніколи цього не підтверджував. До речі, у Сальвадорі тодішні правителі на всіх своїх противників вішали ярлик комуністів. Щось подібне, як у наш час антиукраїнські сили називають захисників України фашистами. А твердження, що той, хто виступає на захист бідних, є обов'язково комуністом, може викликати хіба що посмішку.

Ще одна контроверсія довкола архиепископа Ромеро. Існує думка, що він був у конфлікті з Папою Іваном Павлом II. До речі, питання про взаємини між цими особами розглядалися і в часі беатифікаційного процесу самого Папи. Звідки ж взагалі взялася інформація про те, що понтифік з архиепископом були у конфлікті. У травні 1979 року Архиепископ Оскар Ромеро був на аудієнції в Папи Івана Павла II. Повертаючись у Сальвадор, він мав пересісти на літак у Мадриді. Очікуючи свого літака, Ромеро зустрівся з кубинською журналісткою Марією Лопес Віхільйо. Пізніше вона опублікувала свої враження про зустріч з архиепископом. Але це не було інтерв'ю, а переказ його слів. Отож, згідно з інтерпретацією, поданою цією журналісткою, Папа Іван Павло II прийняв Ромеро дуже прохолодно, відмовився слухати інформацію про ситуацію у Сальвадорі і постійно робив докори. Ромеро теж мав бути незадоволений цією аудієнцією (див. С. В. Дерюгин, «Месса, оборванная пулей».- Москва, «Атеистические чтения»; выпуск 20, 1991р). Але є один нюанс: Архиепископ Ромеро вів власний щоденник. І ось що він написав у ньому про згадану вище аудієнцію: «Він (тобто Іван Павло II – прим. І.Б.) сказав, що пастирська праця є дуже важкою в умовах політичної боротьби, за яких мені доводиться діяти. Рекомендував проявляти особливу обережність і поміркованість у кожній конкретній ситуації. Він вважає, що краще дотримуватися чітко визначених принципів, бо, роблячи різкі заяви, ми можемо помилятися... Я від'їжджаю задоволений зустріччю, хоча одночасно я стурбований. Бачу, наскільки негативні оцінки моєї пастирської праці вплинули на його думку, хоча важко забути, що він сам закликав проявляти відвагу» (цит. за Тед Шульц, «Иоанн Павел II». - Мінск, Понурри 2000, стор.389-390). Тридцятого січня 1980 року Архиепископ Ромеро наніс свій другий візит до Риму. Цього разу він пише таке: «Папа прийняв мене дуже тепло і сказав, що добре розуміє важку ситуацію, в якій опинилася моя країна. Він визнав, що те, що робить у нас Церква, є близьким його серцю. Що ми повинні думати не тільки про громадянську

справедливість і любов до бідних, але й про те, що зведення поррахунків лівим народним фронтом може теж обернутися шкодою для Церкви... У кінці зустрічі він тепло обняв мене і запевнив, що щоденно молиться за Сальвадор» (там же). Як виглядає із цих записів, між Архієпископом Ромеро та Папою Іваном Павлом II спочатку дійсно виникли деякі непорозуміння, спричинені, як вважав сам Ромеро, дезінформацією, яку отримав Папа про ситуацію у Сальвадорі. Скоріше за все до нього теж доходили чутки про нібито симпатії архієпископа до комунізму. Але в часі другої аудієнції ситуація прояснилася, і Папа висловив йому свою підтримку. Видається, що між першою і другою аудієнціями Іван Павло II більш детально вивчав інформацію про те, що відбувається у Сальвадорі. Хоча й після першої зустрічі, як уже вище цитувалося, Оскар Ромеро поїхав задоволений. Тобто можна говорити про тимчасові непорозуміння, а не про конфлікт між цими, без сумніву, світлими постатями. І вони, оті суперечності, до речі, були швидко ліквідовані. Те, що й між святими можуть виникати непорозуміння, не повинно нас бентежити. Такі моменти в історії вже траплялися. Пригадаймо хоча б суперечку між апостолами Петром і Павлом в Антіохії (Гал. 2:11-14).

Отож, різні контрверсії довкола особи сальвадорського мученика ми вияснили. Тепер доречно навести ще одну цитату з його щоденника: «Як християнин я не вірю у смерть без воскресіння, якщо мене вб'ють, я воскресну у сальвадорському народі». Ці слова він написав незадовго перед своїм убивством, отримавши листи з погрозами. Написане характеризує його не тільки як богослова, але і як патріота. Український читач, напевно, знайде в біографії Архієпископа Ромеро деякі паралелі із життям Митрополита Андрея Шептицького або з отцем Омеляном Ковчем. Усі їхні життя, разом узяті, показують, як сповняються в історії євангельські слова про Доброго Пастиря, котрий життя своє віддає за вівці. (Ів. 10:15).

Ігор БРИНДАКÂ Мученик Сан-Сальвадору// "Жива вода" № 6 2015